

Μάθημα 62ο

Τό κριτήριο τοῦ Θεοῦ. Ἀναφορά στήν ἐλευθερία
τοῦ Ἀδάμ. Ἡ ἀπολογία τοῦ Ἀδάμ.

Μετά τήν πώση τῶν πρωτοπλάστων, παιδιά, ἀνοί-
γεται ἓνας διάλογος ἀνάμεσα στόν Θεό καί τούς
πρωτοπλάστους, ἀρχικά μέ τόν Ἀδάμ καί κατό-
πιν μέ τήν Εὗα. Ἀκούει ὁ Ἀδάμ τά βήματα τοῦ
Θεοῦ, μετά τήν πώση, καί σπεύδει νά κρυφτεῖ. Καί ὁ
Θεός τοῦ λέει: Ἀδάμ, ποῦ εἶσαι; Κι ἐκεῖνος ἀπαντᾷ:
Ἄκουσα τήν φωνή σου· γι' αὐτό ἔσπευσα νά κρυφτῶ,
ἐπειδή εἶμαι γυμνός.

«Καί εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυ-
μνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τού-
του μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες;»¹ Δηλαδή τοῦ
λέει ὁ Θεός: Ποιός σοῦ ἀνήγγειλε ὅτι εἶσαι γυμνός;
Μήπως ἀπό τό δένδρο ἐκεῖνο, τό μόνο πού σᾶς εἶπα
τούς καρπούς του νά μή φᾶτε, μήπως ἀπ' αὐτό ἔφαγες;

Ὅπως ἀντιλαμβανόμαστε, ὁ Θεός ἔστησε ἓνα δι-
καστήριο μέσα στόν παράδεισο, καί ὑπόδικοι εἶναι ὁ
Ἀδάμ, ἡ Εὗα καί ὁ ὄφις.

Παρατηροῦμε ἀκόμη ὅτι ἡ δίκη ἀρχίζει μέ ἐρωτή-
σεις, ὅπως κάθε δίκη, μέ τή διαφορά μόνο ὅτι ἐδῶ οἱ

1. Γέν. 3, 11.

ἐρωτήσεις πού τίθενται ἀπό τόν δικαστή Θεό ἔχουν μία ἡπιότητα, μία τρυφερότητα, καί ζητάει ὁ Θεός διευκρινίσεις, ὅπως κάθε δικαστής, γιά τό ὅλο θέμα.²

Μήπως ἀγνοοῦσε ὁ Θεός ὅ,τι εἶχε συμβεῖ στόν Ἀδάμ; Ἀσφαλῶς ὄχι. Μάλιστα, ἂν θέλετε, ὁ Θεός γνώριζε πρό καταβολῆς κόσμου ὅτι ὁ Ἀδάμ θά ἔπεφτε. Αὐτά ὅλα εἶναι στήν αἰώνια γνώση τοῦ Θεοῦ! Καί ὁ Θεός, ἀκριβῶς ἐπειδή γνώριζε ὅτι ὁ Ἀδάμ θά ἔπεφτε ἐντελῶς ἐλεύθερα στήν ἁμαρτία, γι' αὐτό τελικά δημιούργησε τόν ἄνθρωπο μέ τήν μορφή τοῦ ἄρρενος καί τοῦ θήλεως, ὥστε νά μή ματαιωθεῖ ἡ δημιουργία τοῦ Θεοῦ ἐνεκα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θανάτου ὡς τιμωρία τῶν πρωτοπλάστων, γιατί εἶχε πεῖ ὁ Θεός *τήν ἡμέρα πού θά φᾶτε θά πεθάνετε*.

Ἀλλά ὁ Θεός, ἐπειδή προγνώριζε τήν πώση, ἤδη κατασκευάζει τήν φύση τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά καί τῶν ἄλλων ἐμβίων, δηλαδή τῶν φυτῶν καί τῶν ζώων, μέ τήν μορφή τῶν δύο φύλων. Καί μάλιστα εὐλογεῖ αὐτό τό σχῆμα, τοῦ ἄρρενος καί θήλεως, μόνο καί μόνο γιά νά εὐοδωθεῖ ὅλη αὐτή ἡ ὑπόθεση, ἐπειδή ὁ ἴδιος, ὁ Θεός, θά γινόταν ἄνθρωπος –καί αὐτό γνωστό στόν Θεό πρό καταβολῆς κόσμου– καί θά ἐρχόταν νά διορθώσει τήν ὅλη αὐτήν κατάσταση, γιά νά δικαιωθεῖ τελικά ὁ ἄνθρωπος καί νά φθάσει στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ –γιά τήν ὁποία ἔγινε ὁ ἄνθρωπος, ἢ καλύτερα ἡ Βασιλεία τοῦ

2. Βλ. ἱεροῦ Χρυσόστομου, *Ὁμιλίας εἰς τὴν Γένεσιν*, ΙΖ', δ', PG 53, 138: «Σκόπει, ἀγαπητέ, τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπερβολήν, ὅπως καθάπερ φίλος φίλῳ διαλεγόμενος, καὶ ἐγκαλῶν ὡς παραβάντι τὰ παρ' αὐτοῦ ἐνταλθέντα, οὕτω πρὸς αὐτὸν τὴν διάλεξιν ποιεῖται».

Θεοῦ ἔγινε γιὰ τόν ἄνθρωπο.³

Ὁ σκοπὸς λοιπὸν τῶν ἐρωτήσεων τοῦ Θεοῦ δέν ἦ-
ταν νά μάθει τί συνέβη, ὅπως κάνει ἓνας δικαστής στό
δικαστήριό, ἀλλά γιὰ νά δώσει τήν εὐκαιρία στόν Ἀ-
δάμ, μέ τίς κατάλληλες βεβαίως ἐρωτήσεις, νά συναι-
σθανθεῖ τήν πτώση του καί νά μετανοήσει.

Μετανόησε ὁ Ἀδάμ; Θά τό δοῦμε στή συνέχεια.

Τί λέει ὁ Θεός στόν Ἀδάμ, ὅταν τοῦ εἶπε ὅτι κρύ-
φτηκε ἐπειδὴ ἦταν γυμνός; «Τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυ-
μνός εἶ;». Ποιὸς σοῦ ἀνήγγειλε ὅτι εἶσαι γυμνός; Δηλα-

3. *Εἶναι ἀσύλληπτη ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ ἀπό τόν δικό μας νοῦ. Εἶ-
ναι ἄπειρη, περιλαμβάνει ὅλα τά ὄντα, ὁρατά καί ἀόρατα, ἔσχα-
τα καί ἀρχαῖα. Τά γνωρίζει ὁ Θεός ὅλα μέ ἀκρίβεια, σέ ὅλο τό
βάθος καί τό πλάτος τους. Ὁ Κύριος γνωρίζει ἐμᾶς πρὶν γνωρί-
σουμε ἐμεῖς τόν ἑαυτό μας. Γνωρίζει τίς διαθέσεις μας καί τήν
παραμικρή μας σκέψη, τοὺς λογισμούς, τίς ἀποφάσεις μας, πρὶν
νά τίς πάrouμε. Ἀλλά καί πρό τῆς συλλήψεώς μας καί πρό κατα-
βολῆς κόσμου μᾶς γνώριζε καλά. Γι' αὐτό ὁ Δαβίδ θαυμάζει καί
φωνάζει: «Κύριε, ἐδοκίμασάς με καί ἔγνωσ με... σὺ συνῆκας τοὺς
διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν... τὴν τρίβον μου... ἐξιχνίασας
καί πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεῖδες... σὺ ἔγνωσ πάντα τὰ ἔσχατα
καί τὰ ἀρχαῖα... ἰδοὺ, Κύριε, σὺ ἔγνωσ πάντα· σὺ ἐπλασάς με καί
ἐθήκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χειρὰ σου.» (Ψαλμ. 138, 1-5). Ὁ Θεός, ἐν τῇ
παντοδυναμίᾳ Του καί παγγνωσίᾳ Του, γνωρίζει τὰ πάντα, καί
τά μέλλοντα νά συμβοῦν... Γιὰ τόν Θεό δέν ὑπάρχει παρελθόν,
παρόν καί μέλλον. Ὅλα εἶναι γυμνά καί ξεσκεπασμένα ἐνώπιόν
Του. «Πάντα δὲ γυμνά καί τετραχλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐ-
τοῦ» (Εβρ. 4, 13). Ὁ Θεός, ἐν τῇ παντογνωσίᾳ Του, γνωρίζει μέ
ὅλη τήν ἀκρίβεια, ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ πρὶν, ἀλλά πρό καταβολῆς κό-
σμου. (Αγ. Πορφύριος Κανσοκαλυβίτου, Βίος καί λόγοι, ἐκδ. Ἱε-
ρῶς Μονῆς Χρυσοπηγῆς, Χανιά 2015.) Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιλη-
ναίου, Ἡ Γένεσις, Τόμος Β', Μάθημα 15ο, ἐκδ. Ἱερῶς Μονῆς Κο-
μνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2018, σσ. 74-76, καί Τόμος Α', Μάθη-
μα 12ο, Στόμιον Λαρίσης 2017, σ. 288 κ. ἑ..*

δή, ποιός θά μπορούσε νά τοῦ πεῖ ὅτι εἶναι γυμνός; Ὑπῆρχε κανείς ἄλλος; Ἡ Εὗα γυμνή, ὁ Ἀδάμ γυμνός, καί οἱ δύο ἔσπευσαν νά κρυφτοῦν καί ἔραψαν φύλλα συκιᾶς νά καλύψουν τή γύμνωσή τους· ποιός θά μπορούσε νά τοὺς πεῖ ὅτι εἶναι γυμνοί, νά τοὺς ἀναγγεῖλει τή γύμνωσή τους;

Παιδιά, κανένας.

Ἀλλά τότε πῶς τό κατάλαβαν;

Μόνοι τους τό εἶδαν. Καί ἐν προκειμένῳ, ἐπειδὴ ἐδῶ μιλάμε γιά τόν Ἀδάμ, μόνος του εἶδε καί ἀντελήφθη τήν γύμνωσή του, γιατί ὑπῆρχε ἡ αἰδώς, ἡ ντροπή. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός ἔβαλε τή ντροπή μέσα στόν ἄνθρωπο, ὥστε, ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι θά συνέβαινε ποτέ κάποια πράξη ἐνοχῆς, νά ντρέπεται ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος· καί αἰσθανόμενος αὐτήν τήν ντροπή, νά προστατευθεῖ στή συνέχεια ἀπό ἕναν κατήφορο ἀμαρτίας.

Σημειῶστε, ὅπως εἶχαμε πεῖ σέ ἕνα προηγούμενο μάθημα, οἱ πρωτόπλαστοι ἦσαν γυμνοί «καί οὐκ ἡσχύνοντο», καί δέν ντρέπονταν.⁴ Ὁ Θεός ὅμως τοὺς ἔβαλε τήν ντροπή ἐπειδὴ ὅλα στόν ἄνθρωπο θά ἔπαιρναν τόν κατήφορο, προπαντός ὅμως ἡ γενετήσια συμπεριφορά. Προσέξτε αὐτό τό σημεῖο· τόν κατήφορο θά τόν ἔπαιρνε κυρίως ἡ γενετήσια συμπεριφορά. Καί τί δέν πῆρε τόν κατήφορο στόν ἄνθρωπο... οἱ αἰσθήσεις; ἡ νόηση; τά συναισθήματα; ἡ βούληση;... ὅλα πῆραν κατήφορο· προπαντός ὅμως –προσέξτε, θά τό πῶ γιά τρίτη φορά– ἡ γενετήσια συμπεριφορά!

4. Βλ. Γέν. 2, 25, καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Χριστιανική Ἀνθρωπολογία, Τόμος Γ΄, Μάθημα 33ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2019, σ. 216 κ.ἐ..

Καταλαβαίνετε λοιπόν τί θά γινόταν, ἂν δέν ὑπῆρχε ἓνας φραγμός στό θέμα αὐτό; Ὅ,τι ἀκριβῶς συνέβη –καί τό ἔχουμε ὡς ἱστορική εἰκόνα– στά Σόδομα καί τά Γόμορρα... πού δέν ντρέπονταν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί τίποτα, τίποτα, τίποτα! Ζοῦσαν σέ μία φρικτή ἁμαρτία, μεγάλοι-μικροί, ἀνακατεμένοι!

Γιά νά προστατεύσει λοιπόν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο ἀπό αὐτόν τόν κατήφορο, ἔβαλε ἔμφυτη τήν αἰδῶ, τήν ντροπή, ὥστε ἀμέσως νά ντυθεῖ, ὄχι γιατί ζεσταίνεται ἢ κρυώνει, ἀλλά γιατί ντρέπεται. Βλέπετε κι ἓνα μικρό παιδάκι, δέν ντρέπεται. Μόλις ὅμως ἀρχίσει νά καταλαβαίνει μερικά πράγματα, ντρέπεται. Γιατί ντρέπεται; Εἶναι ἔμφυτο. Κι αὐτό εἶναι ἀπό τόν Θεό, ἀκριβῶς γιά νά παρεμποδισθεῖ ἓνα παραπέρα κατρακύλισμα τοῦ ἀνθρώπου, ἔνεκα αὐτῆς τῆς ἐξαχρειώσεως στήν γενετήσια συμπεριφορά του.⁵

Ὁ Ἀδάμ εἶπε *κρύφτηκα γιατί εἶμαι γυμνός*. Ἀλλά τό *εἶμαι γυμνός* εἶναι ἓνας ἄλλος τρόπος ἐκφράσεως τοῦ *ντρέπομαι*. Θά μπορούσε νά πεῖ *ντρέπομαι*. Ἀντί δηλαδή νά πεῖ *κρύφτηκα γιατί εἶμαι γυμνός*, νά ἔλεγε *κρύφτηκα γιατί ντρέπομαι*. Ἔτσι, ἡ ντροπή γεννήθηκε ἀπό τήν ἐνοχή. Ἐπειδή λοιπόν ἡ ἐνοχή θά ἦταν πιά μία μόνιμη κατάσταση στόν ἄνθρωπο, ἔτσι καί ἡ ντροπή θά ἦταν μία μόνιμη κατάσταση.

5. Βλ. Γενναδίου Κων/πόλεως, *Ἀποσπάσματα εἰς τὴν Γένεσιν*: «*Εγὼ νομίζω τὸν Δεσπότην Θεὸν ἐνθεῖναι αὐτοῖς τὴν αἰσχύνην μετὰ τὴν παράβασιν, ὡς ἂν καὶ ταύτη πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἀνακόπωνται ἐπίδοσιν.*» (PG 85, 1637C), καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Ε΄, Μάθημα 58ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2021, σσ. 237-238.

Τό αἶσθημα αὐτό τῆς γυμνότητος προηγείται βεβαίως ἐσωτερικά σάν μιὰ γύμνωση τῆς ψυχῆς ἀπό τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Σᾶς εἶπα σ' ἓνα περασμένο μας μάθημα ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι εἶχαν τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· μόλις ὅμως ἁμάρτησαν Τό ἔχασαν καί ἀμέσως ἔνιωσαν αὐτήν τή γύμνωση ἐσωτερικά. Διότι ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τό Πνεῦμα τό Ἅγιο· μή τό ξεχνᾶμε. Αὐτό δίνει ζωή, ὅχι μόνο πνευματική ζωή, ἀλλά καί αὐτό πού λέμε *βιολογική ζωή*.⁶

Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μᾶς δίνει τή ζωή. Ὅ,τι ζεῖ ζεῖ γιατί ὑπάρχει τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πού δίνει τή ζωή. Ξαναλέω, κάθε ζωή· ὅχι μόνο τή ζωή τῆς ψυχῆς, ἀλλά καί πᾶσα πνοή πού ὑπάρχει· κάθε πνοή σ' ὅλη τήν κτίση εἶναι γιατί τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δίνει αὐτήν τή ζωή. Μή ξεχνᾶτε ὅτι «καί πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος»⁷, ἐφέρετο πάνω ἀπό τά νερά. Γιατί ἐπάνω τῶν ὑδάτων, καί ὅχι ἐπάνω τῆς ξηρᾶς; Διότι ἡ πρώτη ζωή ἐμφανίστηκε μέσα στά ὕδατα, στά νερά. Φανερό λοιπόν εἶναι ὅτι τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐπώαζε, οὕτως εἰπεῖν, τή ζωή μέσα στά νερά· εἶναι Ἐκεῖνο πού δίνει ζωή.⁸

Ἔτσι, οἱ πρωτόπλαστοι ἔνιωσαν αὐτή τή γύμνωση πρῶτα ἐσωτερικά, ὡς ἀπουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.⁹

6. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμ. Ε', Μάθημα 58ο*, ἐκδ. Ἱ.Μ.Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2021, σσ. 233-234.

7. *Γέν.* 1, 2.

8. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμ. Α', Μάθημα 4ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

9. Βλ. ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Λόγος εἰς τήν ξηρανθεῖσα*

Ἀλλά ἄς προσέξουμε στήν ἐρώτηση πού κάνει ὁ Θεός: «Εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες;»¹⁰. Μήπως ἔφαγες ἀπὸ αὐτό τό μοναδικό δένδρο πού σοῦ ἔδωσα ἐντολή νά μὴ φᾶς; Ποῦ πέφτει ὅλο τό βάρος αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως; τό ἀντιλαμβάνεσθε; Τό βάρος εἶναι ἐπάνω στό «τούτου μόνου». Τί σημαίνει αὐτό;

Ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «Οὐ μικρὰν ἔμψασιν ἔχει καὶ τὸ λέγειν· Τούτου μόνου».¹¹ Δέν ἔχει μικρὴ σημασία τό ὅτι ὁ Θεός τονίζει αὐτό τό σημεῖο στήν ἐρώτησή Του. Γιατί τονίζει τό ἀπὸ αὐτό μόνο πού σᾶς εἶπα νά μὴ φᾶτε φάγατε; Γίνεται σαφὴς ὑπαινιγμός τῆς ἐλευθερίας πού ἀπολάμβανε ὁ Ἀδάμ, καὶ ὅτι ὁ περιορισμός πού εἶχε θέσει ὁ Θεός στοὺς πρωτοπλάστους ἦταν μηδαμινός.

Σάν νά τοὺς ἔλεγε: Εἶχατε ὅλα τὰ δένδρα τοῦ παραδείσου νά ἀπολαύσετε, ὅλα ἦσαν δικά σας· ἓνα μόνο δένδρο σᾶς εἶπα νά μὴ δοκιμάσετε. Ἄρα εἶχατε ἐλευθερία. Ἀλλὰ ἡ ἐλευθερία σας ἦταν κάτω ἀπὸ ἓναν ὄρο· ὁ ὄρος αὐτός ἦταν ἐξαιρετικά μικρός, μηδαμινός. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι τό δένδρο ἦταν μηλιά –δέν τό λέει ἡ Ἀγία Γραφή. Μήπως δέν εἶχε κι ἄλλες μηλιές ὁ κήπος; ὁ παράδεισος; Γιατί τάχα θά ἔπρεπε νά δοκιμάσει κανεὶς ἀπὸ τό συγκεκριμένο δένδρο;

Ἔτσι βλέπουμε σαφῶς ὅτι ἡ ἐλευθερία τους ἦταν

συκὴν, PG 96, 581A: «Παρακούσαντες δέ, ἐμακρύνθησαν τῆς σκεπούσης αὐτοὺς χάριτος. Ἐγυμνώθησαν τῆς πρὸς Θεὸν ἐκστάσεως καὶ θεωρίας».

10. Γέν. 3, 11.

11. Ὁμιλίαι εἰς τὴν Γένεσιν, IZ', δ', PG 53, 138.

ἐξαρτημένη· ἀλλὰ ἦταν τόσο ἐξαρτημένη, πού σάν νά μὴν ἦταν, διότι ὁ περιορισμός ἦταν μηδαμινός, ὅπως θά δοῦμε καί λίγο πιό κάτω.

Ρωτάει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Μὴ γὰρ ἐστενοχώρησά σου, φησί, τὴν ἀπόλαυσιν; Οὐχὶ πᾶσαν ἄδειάν σοι παρέσχον, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ τὴν ἐξουσίαν δεδωκώς;»¹². Μήπως σοῦ στέρησα τὴν ἀπόλαυση; Δέν σοῦ πρόσφερα ὅλη τὴν ἄνεση, καὶ δέν σοῦ ἔχω δώσει τὴν ἐξουσία ὅλων ὅσων ὑπάρχουν μέσα στὸν παράδεισο; Ἐγὼ σοῦ τὴν ἔδωσα τὴν ἐξουσία αὐτή. Γιατί λοιπὸν πῆγες ἐκεῖ πού σοῦ εἶπα ἓνα ὄχι;

Πραγματικά, παιδιά, εἶναι ἀκατανόητο μυστήριο ἡ ἐλευθερία!

Ἀλλὰ γιατί τέθηκε αὐτός ὁ περιορισμός;

Πρὶν σᾶς πῶ γιατί τέθηκε ὁ περιορισμός (παρότι ἀρκετά ἔχουμε πεῖ μέχρι τώρα στά μαθήματά μας γιὰ τὴν ἐλευθερία πού ὁ Θεός ἔδωσε στοὺς πρωτοπλάστους, πού τοὺς δημιούργησε μάλιστα κατ' εἰκόνα δικῆ Του)¹³ θά ἤθελα νά σᾶς πῶ ὅτι πολλοὶ νομίζουν ὅτι ἡ αἰτία τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων ἦταν αὐτός ὁ περιορισμός πού τέθηκε. Ἀπεναντίας, ὄχι μόνο δέν ἦταν ἡ αἰτία τῆς πτώσεως αὐτός ὁ περιορισμός, ἀλλὰ αὐτός τέθηκε, ὅπως θά δοῦμε, σάν μιὰ πρόληψη ἐνός ἀνεπανόρθωτου κακοῦ. Θέλησε νά προλάβει ὁ Θεός ἓνα κακό πού θά γινόταν, ἀλλὰ κακό ἀνεπανόρθωτο. Ἐνῶ ἡ πτώση τῶν πρωτοπλάστων δέν ἦταν ἀνεπανόρθωτο κακό ἀλλὰ ἐπανορθώσιμο.

12. Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΖ', δ', PG 53, 138.

13. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἡ Γένεσις, Τόμ. Β', Μάθημα 17ο, ἐκδ. Ἱεράς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2018.

Γιά νά τό καταλάβετε, θά σᾶς πῶ ἓνα ἐπιχείρημα ἀπό τό λεγόμενο γλωσσικό θέμα τῆς φωνητικῆς ὀρθογραφίας. Ὅπως θά ξέρετε, ἓνα προσεχές βῆμα, ὅπως φημιλογεῖται, ἔτσι λένε, μετά τό μονοτονικό σύστημα θά πᾶμε στό ἀτονικό, καί μετά τό ἀτονικό θά πᾶμε στήν φωνητική ὀρθογραφία. Τουλάχιστον ἐγώ κατέχω στή βιβλιοθήκη μου δύο βιβλία μ' αὐτή τή γραφή, τῆς φωνητικῆς ὀρθογραφίας.

Φωνητική ὀρθογραφία εἶναι νά γράφουμε ὅπως ἀκοῦμε. Δηλαδή λέμε ἔχω, καί γράφουμε ἔχο (ἔψιλον, χῖ, ὄμικρον). Ἄν ἔχουμε δύο γράμματα, ὅπως εἶναι τό ὄμικρον καί τό ὠμέγα, διαλέγουμε τό συντομότερο –μή τυχόν ξοδεύουμε *bis* παραπάνω... Ἡ, ἀκόμη, ἂν ἔχουμε διφθόγγους, τέτοια πράγματα, αὐτά πᾶνε περίπατο! Τό *ου* σημειώνεται μέ ἓνα ὕψιλον μόνο, σκέτο (υ), γιά νά ἀποφύγουμε νά βάλουμε δύο γράμματα.

Τό ἓνα λοιπόν ἀπ' αὐτά τά βιβλία πού ἔχω –μία ταξιδωτική περιπέτεια στήν Ἀμερική– καί εἶναι γραμμένο μέ φωνητική ὀρθογραφία, ἅμα τό δεῖτε, θά παραξε-νευτεῖτε· θά πεῖτε *ἐλληνικά εἶναι αὐτά*;... Ἄς εἶναι. Τό ἐπιχείρημα τοῦ βιβλίου ξέρετε ποιό εἶναι; Ἰσχυρίζεται ὅτι μέχρι τώρα οἱ μαθητές τοῦ σχολείου ἔκαναν λάθη ὀρθογραφικά γιατί ὑπάρχουν ὀρθογραφικοί κανόνες. Ὅταν δέν θά ὑπάρχει θέμα κανόνων, δέν θά ὑπάρχει καί ἡ περίπτωση λάθους! Ἀφοῦ θά γράφονται ὅλα ὅπως τ' ἀκοῦμε, τότε πιά οἱ μαθητές δέν θά κάνουν λάθη, δέν θά πέφτουν σέ λάθη! *Πέφτω* ὁμως σημαίνει ὅτι εἶμαι κάπου ψηλά καί πέφτω κάτω. Ὅταν ὁμως εἶμαι κάτω στό ἔδαφος, ποῦ παρακάτω νά πέσω; Ποῦ νά πάω, ἀφοῦ εἶμαι στό ἔδαφος, κάτω-κάτω;

Ἔτσι κι ἐδῶ θά λέγαμε, μήπως αἰτία τῆς πτώσεως ὑπῆρξε κάποια ἀπαγόρευση; μήπως γι' αὐτόν τόν λόγο ἔπεσαν οἱ πρωτόπλαστοι;

Ὅχι, παιδιά, δέν εἶναι αὐτό. Φυσικά δέν γνωρίζουμε, ἂν δέν ἔπεφταν οἱ πρωτόπλαστοι, τί θά γινόταν. Δέν μπορούμε νά τό ποῦμε μέ μία βεβαιότητα· μιλάμε μέ μία πιθανότητα. Ὑπῆρχε κίνδυνος, ἂν δέν ἔμπαινε αὐτός ὁ περιορισμός, οἱ πρωτόπλαστοι πάλι νά ἔπεφταν, ἀλλά νά ἔπεφταν ἀπό μία ὑπερηφάνεια. Ὅπως ἀκριβῶς ἔπεσε καί ὁ διάβολος. Ὁ διάβολος ἔπεσε ἀπό μία ὑπερηφάνεια.¹⁴ Αὐτό θά μπορούσε νά συμβεῖ καί στούς πρωτοπλάστους, νά πέσουν ἀπό μία ὑπερηφάνεια.

Θά μοῦ πεῖτε: *Τό ὅτι παρέβησαν τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, αὐτό δέν ὑπῆρξε ὑπερηφάνεια ἐκ μέρους τους; Δέν ὑπερηφανεύθηκαν καί δέν σκέφτηκαν ὅτι μπορούσαν, γιά μία στιγμή, νά γίνουν θεοί, πέρα ἀπό τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ;*

Ναί, ἀλλά μέ τήν ἐξῆς λεπτή διαφορά· ὅτι θά μπορούσε νά εἶχαν σκεφεῖ ἀπό μόνοι τους τό θέμα τῆς ὑπερηφανείας τῆς αὐτοθεώσεως. Τώρα ὅμως δέν τό σκέφτηκαν ἀπό μόνοι τους, ἀλλά τούς ὑποβλήθηκε ἀπό τόν διάβολο. Συνεπῶς ἡ αἰτία ἦρθε ἀπ' ἔξω, ἦρθε ἀπό τόν διάβολο. Τί διαφορά ὑπάρχει ἂν ἡ αἰτία ἐρχόταν ἀπό μέσα; Ἀκοῦστε τί διαφορά ὑπάρχει.

14. Ἔπεσε «ἐκ τῆς ἄνω φωτοφορίας» (*Μικρόν Εὐχολόγιον, Ἀ' εὐχή Ἐξορκισμῶν μεγ. Βασιλείου, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1956*⁹, σ. 262). Ἔπεσε στόν ὁρατό κτιστό κόσμο, καί βρέθηκε σ' αὐτόν ὡς ὑπόδικος, γκρεμίστηκε! Βλ. *Λουκᾶ* 10, 18. *Ἦσ.* 14, 12. Πρβλ. *Ἰωάν.* 12, 31. 16, 11. *Ἀποκ.* 12, 7-9.

Ὁ διάβολος σκέφτηκε κάποτε τό κακό. Ἀλλά δέν ὑπῆρξε κάποιος ἄλλος διάβολος πού νά τοῦ τό εἶπε· τό σκέφτηκε μόνος του. Ἐπειδή τό σκέφτηκε μόνος του, ὑπῆρξε διαστροφή τοῦ προσώπου του σέ βαθμό πού δέν θά μπορούσε πιά νά μετανοήσει. Γι' αὐτό, παιδιά, ὁ διάβολος δέν μπορεί νά μετανοήσει. Γι' αὐτό καί δέν ἔγινε ἄγγελος ὁ Θεός γιά νά σώσει τούς ἀγγέλους τούς πεσμένους, τούς πεπτωκότες, ἀλλά ἔγινε ἄνθρωπος, ἐπειδή σ' ἐκείνον ἦλθε ἀπ' ἔξω ὁ πειρασμός, δηλαδή παρασύρθηκε. Δέν τό σκέφτηκε μόνος του τό κακό ὁ ἄνθρωπος, δέν ἔπαθε διαστροφή τῆς ψυχῆς του, καί γι' αὐτό μπορεί νά θεραπευεῖ. Γι' αὐτό ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ δέν ἔγινε ἄγγελος, ἀλλά ἐνανθρώπησε, ἔγινε ἄνθρωπος, γιά νά σώσει τόν ἄνθρωπο, ἐπειδή ὑπῆρχε αὐτή ἡ δυνατότητα νά σωθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἔνεκα τοῦ ὅτι δέν διαστράφηκε.¹⁵

Ὁ Θεός λοιπόν βάζει ἐδῶ τόν περιορισμό, ὥστε, ἂν ἔπεφταν οἱ πρωτόπλαστοι, νά ἔπεφταν ἀπό μία ἐξωτερική ὑποβολή – ὑπάρχει καί ἄλλος λόγος, πού θά δοῦμε λίγο πιό κάτω. Ὑπερηφανεύτηκαν, ναί, ἀλλά ὄχι μόνοι τους· τούς τό σφύριξε ὁ διάβολος στ' αὐτί αὐτό, καί ἔτσι θά μπορούσαν νά διορθωθοῦν. Κοιτάξτε τή σοφία τοῦ Θεοῦ... τήν πολυποίκιλη σοφία τοῦ Θεοῦ! Συνεπῶς αὐτή ἡ ἀπαγόρευση, ὁ ὅρος, δέν ἦταν αἰτία νά πέσουν, ἀλλά αἰτία νά προστατευθοῦν καί τελικά νά σωθοῦν.

Θά λέγαμε ἀκόμη πώς ὁ Θεός, ἐκτός ἀπό τό ὅτι

15. Βλ. Μ. Βασιλείου, *Εἰς τὸν Ἡσαΐαν*, 14, 279, PG 30, 609BC, καί ἄγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδ. Ὁρθ. Πίστεως* 2,4, PG 94,877.

προστατεύει τήν κατάσταση μέ τόν τρόπο πού σᾶς ἐξηγήσα, ἔρχεται νά βάλει κι ἕναν ὄρο, ἕναν περιορισμό, γιά νά μάθει ὁ Ἀδάμ ὅτι ὀφείλει νά ἐξαρτᾶται ἀπό τόν Θεό, αὐτός καί ἡ ἐλευθερία του.

Ἐδῶ τώρα ἐρχόμαστε σέ ἕνα ἄλλο σημεῖο. Ἐπρεπε νά τό μάθει αὐτό ὁ Ἀδάμ. Ναί. Σάν νά τοῦ ἔλεγε ὁ Θεός: *Κοίταξε, Ἀδάμ. Μποροῦσα νά σοῦ ἀφήσω τά πάντα ἐλεύθερα. Ὅμως κάτι κρατῶ γιά λογαριασμό μου· καί αὐτό τό κάτι εἶναι τό ὅτι ἀπ' αὐτό τό δένδρο δέν θά δοκιμάσεις. Αὐτό σημαίνει πώς ἡ ἐλευθερία σου μπαίνει κάτω ἀπό ἕναν περιορισμό· δηλαδή ἐξαρτᾶσαι ἀπό μένα. Εἶναι σπουδαῖο αὐτό; Ναί.*

Ἐχουμε προσέξει, παιδιά, ὅτι μέσα σ' ὅλο τό μῆκος τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ στήν ἀνθρώπινη ἱστορία ὁ Θεός πάντα βάζει ἕναν ὄρο, ἕνα κάτι, ἕναν περιορισμό· πάντα!

Θά σᾶς ἀναφέρω ὅτι ὅταν ἔγινε ὁ κατακλυσμός καί ἐπαναλαμβάνει ὁ Θεός τίς εὐλογίες πού εἶχε δώσει στούς πρωτοπλάστους τώρα στόν Νῶε καί τήν οἰκογένειά του, στά παιδιά του καί τούς ἀπογόνους του, λέει: *Μπορεῖτε νά φᾶτε ὅ,τι θέλετε... Κοιτάξτε ἐπανάληψη τοῦ θέματος· ὅ,τι εἶχε πεῖ καί στούς πρωτοπλάστους. Θυμᾶστε τί τούς εἶχε πεῖ; Φᾶτε ὅ,τι θέλετε ἀπό τόν παράδεισο, ἐκτός ἀπό τόν καρπό τούτου τοῦ δένδρου. Τώρα στόν Νῶε: Μπορεῖτε νά φᾶτε ὅ,τι θέλετε, ὅ,τι ὑπάρχει πάνω στή γῆ· καί τά ζῶα ἀκόμα μπορεῖτε νά φᾶτε, ἐκτός ἀπό τό αἷμα τους. Αὐτό δέν τό εἶχε πεῖ στόν Ἀδάμ· αὐτός τρεφόταν μόνο ἀπό τό φυτικό βασιλεῖο.*

Μέ τήν εὐκαιρία, σᾶς ὑπενθυμίζω κάτι πού εἶχαμε

πει¹⁶, ὅτι ἡ τροφή τοῦ Ἀδάμ, δηλαδή τῶν ἀνθρώπων, ἦταν ἀπό τό φυτικό βασίλειο. Ἀπόδειξη, ὅτι ἡ Ἰατρική συνεχῶς ἐπανερχεται καί λέει ὅτι ἡ ζωική τροφή, τό κρέας δηλαδή, εἶναι ἀφύσικο. Ἀκόμη καί τά δόντια μας δέν εἶναι κατασκευασμένα γιά νά τρῶνε κρέας. Ἀπόδειξη ὅτι ὅταν φᾶμε κρέας, μᾶς ἐνοχλεῖ τό κρέας πού μπήκε ἀνάμεσα στά δόντια, καί χρησιμοποιοῦμε τίς ὀδοντογλυφίδες. Οἱ γάτες, ξέρετε, δέν χρησιμοποιοῦν ὀδοντογλυφίδες... οὔτε οἱ σκύλοι... Προσέξτε τά δόντια τῶν δύο αὐτῶν ζώων πού σᾶς εἶπα· τό στόμα καί τά δόντια τους εἶναι κατασκευασμένα γιά νά τρῶνε κρέας· ὄχι ὅμως τοῦ ἀνθρώπου. Συνεπῶς ὁ ἄνθρωπος ἀρχικά ἦταν φυτοφάγος· κατοπινά ἐγινε καί κρεοφάγος.

Ὁ Θεός τό συγχωρεῖ, τό παραχωρεῖ, καί λέει στόν Νῶε: Ἔχετε τήν εὐλογία νά τρῶτε κρέας. Ὅπως εὐλόγησα τό φυτικό βασίλειο, ἔτσι εὐλογῶ καί τό ζωικό· μπορεῖτε νά τρῶτε ὅ,τι θέλετε. Προσέξτε ὅμως· ὅταν θά τρῶτε ἕνα ζῶο, ὅποιοδήποτε ζῶο, δέν θά τρῶτε τό αἷμα του. Βάζει κι ἐδῶ ἕναν περιορισμό· δέν θά τρῶτε τό αἷμα του. Δηλαδή, ἅμα σφάζετε τό ζῶο, τό αἷμα του θά τό χύνετε, καί θά τρῶτε μόνο τό κρέας.¹⁷

Τί εἶχε πεῖ στούς πρωτοπλάστους; «ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»¹⁸. Τό ἴδιο λέει καί στόν Νῶε: Ἄν φᾶτε αἷμα –ζῶο δηλαδή μέ τό αἷμα του–, τότε θά ζητήσω ἀπό τό χέρι τῶν ζώων τό αἷμα

16. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Γ', Μάθημα 28ο*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Κομνηνείου, Στόμιον Λαοίσης 2019.

17. Βλ. *Γέν.* 9, 3-4. *Λευι.* 3, 17. 7, 25. 17, 14. *Πράξ.* 15, 29.

18. *Γέν.* 2, 17.

τό δικό σας, δηλαδή μ' άλλα λόγια θά κατασπαραχθεῖτε ἀπό τὰ ζῶα, ἀπό τὰ ἄγρια θηρία.¹⁹

Ὡστε ὁ Θεός πάντα βάζει ἕναν ὄρο. Γιατί βάζει αὐτόν τόν ὄρο; Κοιτάξτε ἐδῶ· δέν θά φᾶτε αἷμα· ζητᾶ κάτι μηδαμινό, τιποτένιο. Τό κάνει αὐτό γιατί θέλει μέ αὐτόν τόν τρόπο νά διδάξει τόν ἄνθρωπο ὅτι πρέπει νά ἐξααρτᾶται ἀπό τόν Θεό, ἀπό τήν ἐντολή Του, καί αὐτός καί ἡ ἐλευθερία του.

Καί ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «ἐνὸς τούτου μόνου ἀπέχεσθαι ἐντετελεύτην, ἵνα εἰδέναι ἔχῃς ὅτι ὑπὸ δεσπότην εἶ καὶ ὀφείλεις ὑπακοήν τινα ἐπιδεικνύναι»²⁰. Ἀπό ἓνα καί μόνο σοῦ παρήγγειλα νά ἀπέχεις, γιά νά γνωρίζεις ὅτι εἶσαι κάτω ἀπό κύριο, καί ὀφείλεις νά δείχνεις ὑπακοή. Σοφό καί αὐτό!

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν καταλάβει ὅτι εἶναι μόνος του, αἰσθάνεται πολύ ἄσχημα. Σᾶς εἶχα πεῖ στό παρελθόν ἓνα παραδείγμα· θά σᾶς τό ἐπαναλάβω. Ὑποθέστε ὅτι, στήν ἡλικία πού εἴσατε –πού δέν εἴσατε νήπια, ἀλλά ὁλόκληρα παιδιά–, πήγατε κάποτε ἐκδρομή στό βουνό, ἄς ποῦμε στόν Ὀλυμπο. Για μιά στιγμή, χάνετε τούς δικούς σας καί μένετε μόνοι σας. Ἀρχίζει νά νυχτώνει, καί φωνάζετε τούς γονεῖς σας, τούς φίλους σας, ἀλλά πουθενά ἐκεῖνοι... κανείς! Ἐν τῷ μεταξύ βλέπετε νά ἔρχεται καταιγίδα ἢ χιονοθύελλα... Πεῖτε μου· πῶς θά νιώσετε; Φοβερά ἄσχημα! Γιατί; Γιατί αἰσθάνεστε ὅτι εἴσατε μόνοι σας.

Ὁ ἄνθρωπος, μέσα στό σύμπαν, ἂν δέν πιστεύει στόν Θεό καί δέν ἐξααρτᾶται ἀπό τόν Θεό, αἰσθάνεται

19. Βλ. Γέν. 9, 5.

20. Ὁμιλίαι εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΖ', δ', PG 53, 138.

μόνος· αυτή είναι η μοναξιά. Θά έχετε ακούσει ή θά έχετε διαβάσει, σέ όλο τό μήκος τής λογοτεχνίας, στά πεζά καί στά ποιήματα, γι' αυτήν τή μοναξιά τοῦ ἀνθρώπου. Είναι ένα στοιχείο πού τόσο πολύ τονίζεται γιατί ὁ ἄνθρωπος έχει βγάλει τόν Θεό ἀπό τή ζωή του, καί αἰσθάνεται ἔντονη τή μοναξιά. Είναι ένα αἶσθημα πού γεννάει πολλές ψυχικές ἀρρώστιες. Έχουμε λοιπόν ἀνάγκη ἀπό παρουσία, ἀπό κοινωνία, ὅχι μόνο ἀνθρώπων, ἀλλά καί τοῦ Θεοῦ, προπαντός τοῦ Θεοῦ.

Σκεφτεῖτε· ἐάν ἔχω αὐτή τήν αἴσθηση τής κοινωνίας μέ τόν Θεό, τότε μπορῶ νά ζήσω καί στόν Ὀλυμπο. Ἀπόδειξη; χιλιάδες ἀσκητές ἔχουν ζήσει στήν ἔρημο, χωρίς νά δοῦν στή ζωή τους ἄνθρωπο. Πῶς ἔζησαν; Τί ἦσαν; θηρία; Ὅχι· εἶχαν τήν αἴσθηση τής παρουσίας τοῦ Θεοῦ, τής ἐξαρτήσεως ἀπό τόν Θεό.

Θέλετε ἀπόδειξη ὅτι τό πράγμα εἶναι ἔτσι καί ὅτι δέν εἶναι ἀρκετό νά ἔχεις κοινωνία μέ τούς ἀνθρώπους μόνο; Οἱ ἄνθρωποι πού δέν πιστεύουν στόν Θεό, παρότι ἔχουν κοινωνία μέ πλῆθος ἀνθρώπων γύρω τους, αἰσθάνονται μοναξιά. *Κάνε παρέα ὅσο θέλεις μέ τούς φίλους σου, μέ τούς γύρω σου, λέμε· τό αἶσθημα τής μοναξιᾶς ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει. Γιατί; Είναι μεταφυσικό τό φαινόμενο· δέν εἶναι φυσικό.*

Γι' αὐτόν λοιπόν τόν λόγο ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νά εἶναι ἐξαρτημένη ἀπό τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ· νά αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω Κύριο στόν Οὐρανό, ὁ Ὅποιος μοῦ λέει ένα ὄχι, ἀλλά καί ταυτόχρονα εἶναι Πατέρας μου, πού μέ γνωρίζει, μέ βλέπει, μέ προστατεύει. Σπουδαῖο αὐτό!

Ἔτσι, ἡ ἐξαρτημένη ἐλευθερία δέν εἶναι ἀπώλεια

ἐλευθερίας, ἀλλά εἶναι διάσωση ἐλευθερίας. Καί τό λέμε αὐτό σέ μιά ἐποχή πού μοῦ φαίνεται ὅτι τήν βγάλαμε στό σφυρί τήν ἐλευθερία! Ποῦ νά ἀκούσουν γιά ἐξαρτημένη ἐλευθερία σήμερα οἱ ἄνθρωποι...

Αὐτή, ἀκόμη, ἀποτελεῖ καί διάσωση τῆς προσωπικότητας. Μή ξεχνᾶμε ὅτι ἡ ἐλευθερία σέ τοῦτο ἀποβλέπει· στή διάσωση τῆς ὑπάρξεως ἀλλά καί τῆς προσωπικότητας. Ὅχι μόνο τῆς ὑπάρξεως· γιατί μπορεῖ νά εἶμαι δοῦλος, καί νά διασώζω τήν ὑπαρξη, ἀλλά νά μή διασώζω τήν προσωπικότητά μου. Πρέπει λοιπόν νά τό καταλάβουμε αὐτό.

Ἡ ἐλευθερία, λοιπόν, ἡ ἀπό τόν Θεό ἐξαρτημένη, διασώζει καί τήν ὑπαρξη, διασώζει καί τήν προσωπικότητα. Ὅτι τό ἀντίθετο εἶναι ἀνάποδο, ἀπόδειξη ἀποτελεῖ ὁ Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος, μέ τό νά μὴν μείνει στήν ἐξαρτημένη ἐλευθερία ἀλλά νά ζητήσῃ τήν ἀπόλυτη ἐλευθερία, μπῆκε στήν γνωστή περιπέτεια, στήν περιπέτεια τῆς πτώσεως καί στήν περιπέτεια τοῦ θανάτου – ἄχ, αὐτός ὁ θάνατος...

Παιδιά, μή μοῦ πεῖτε πῶς ἐπειδή ἔχω ἤδη ἄσπρα μαλλιά, γι' αὐτό καί βλέπω ὅτι εἶναι ἐγγύς ὁ θάνατος. Ὅχι βέβαια ὅτι δέν μπορεῖ νά πεθάνω καί αὔριο, σήμερα, ἀπόψε, σέ μιά ὥρα, νά μὴν προλάβω νά τελειώσω τό μάθημά μου αὐτό· ὄχι γι' αὐτό. Αὐτό τό αἶσθημα τό ἔχω ἀπό ἔφηβος· ὄχι ὅμως μέ μιά ἀπαισιόδοξη τοποθέτηση, ἀλλά μέ τήν ἔννοια ὅτι αὕτη ἡ μνήμη τοῦ θανάτου δέν σ' ἀφήνει νά πλουτίσεις, νά φτιάξεις μεγάλα πράγματα, παρὰ μόνο ὅ,τι εἶναι ἐν Θεῷ. Προσέξτε· μόνο ὅ,τι εἶναι γιά τόν Θεό! Μπορεῖς νά φτιάξεις μεγάλα πράγματα, ἀρκεῖ νά ὑπηρετήσουν τό ἔργο τοῦ Θεοῦ. Τότε μάλιστα.

Σᾶς βεβαιώνω ὅτι, παρότι ἀγαπῶ τὰ λουλούδια, καί τ' ἀγαπῶ πάρα πολύ, σᾶς βεβαιώνω ὅτι, ἂν ἔβλεπα στό γραφεῖο μου ἐπάνω ἓνα βαζάκι μέ λουλούδια, κάτι θά μέ συγκρατοῦσε· ὑπάρχει ὁ θάνατος!

Μήν τό πάρετε ὅτι εἶναι μιά στάση ἀπαισιοδοξίας. Αὐτό τό αἶσθημα, ὅτι ὑπάρχει ὁ θάνατος, πρέπει νά μᾶς συνοδεύει σέ ὅλη μας τή ζωή, ἂν πραγματικά θέλουμε νά ἀναπτύξουμε πνευματική ζωή· διαφορετικά ξεχνιόμαστε.

Τί σημαίνει ἡ αἴσθηση τοῦ θανάτου; Εἶναι ἐκεῖνο τό «μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, καί εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις»²¹, πού λέει ἡ Παλαιά Διαθήκη στή Σοφία Σειράχ· νά θυμᾶσαι ὅτι θά πεθάνεις, καί δέν θά ἁμαρτήσεις στόν αἰῶνα. Αὐτό βοηθάει στό νά μήν ἁμαρτάνουμε. Τό σπουδαῖο: νά μή προσκολλόμαστε σ' αὐτόν τόν κόσμο. Τό ἀκόμη σπουδαιότερο: νά μή γινόμαστε ζητητές τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας, ἀλλά τῆς ἐξαρτημένης ἀπό τόν Θεό. Ἐξαρτῶμαι ἀπό τόν Θεό, εἶμαι στά χέρια τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ὁ Χριστός ὡς ἄνθρωπος πέθαινε στόν σταυρό, εἶπε: «πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεται τὸ πνεῦμα μου»²². Τί σημαίνει στά χέρια σου παραθέτω τὸ πνεῦμα μου; Σημαίνει ὅτι Ἐσύ εἶσαι ὁ ἐξουσιαστής μου, εἶσαι ὁ Κύριός μου· πάρε λοιπόν τό πνεῦμα μου στά χέρια τὰ δικά Σου. Ἄν αὐτό τό ἔλεγε κάθε πιστός, Κύριε, τό πνεῦμα μου, τήν ὑπαρξή μου, τήν τωρινή καί τήν μελλοντική, πού μέ τήν ἀνάστασή μου θά μοῦ δώσεις, ὅλα τὰ βάζω στά δικά Σου χέρια... Εἶναι πολύ

21. Σοφ. Σειράχ 7, 36.

22. Λουκᾶ 23, 46.

σπουδαῖο αὐτό! Παιδιά, προσέξτε το! Ξαναλέω ἄλλη μία φορά: ἡ ἐξαρτημένη ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό ἐλευθερία διασώζει ὑπαρξη καὶ προσωπικότητα!

Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Ἀδάμ ζήτησε ἀλλότρια, ξένα πράγματα, ἐπειδὴ ζήτησε ἀπόλυτη ἐλευθερία, ἦλθε ἡ πείρα, ἡ γεύση αὐτῆς τῆς χειραφετημένης του καταστάσεως. Καὶ λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «*Ἴδου διὰ τῆς πείρας ὧν πέπονθας, ἔμαθες ὅσον τῆς συμβουλῆς ἐκείνης τὸ ὀλέθριον.*»²³. Ἀπὸ τὴν πείρα αὐτῶν πού ἔπαθες, ἔμαθες πόσο καταστρεπτικὴ ἦταν ἡ συμβουλὴ ἐκείνη γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία, γιὰ τὴν αὐτοθέωση.

Ξέρετε, παρακάτω –θά τό δοῦμε σ' ἓνα μεταπροσεχές μάθημά μας– λέει ὁ Θεός: «*ἰδὸν Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν*»²⁴, νά, ὁ Ἀδάμ ἔγινε σάν ἓνας ἀπὸ μᾶς. Εἶδατε, εἶναι σέ Πληθυντικὸ ἐδῶ, γιατί μιλοῦν τά τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος μεταξύ τους.²⁵ Ἐγινε σάν ἓνας ἀπὸ μᾶς. Μήπως εἶναι μία, θά λέγαμε, ὑψηλὴ εἰρωνεία; Δέν θά ἠθελα νά τό πῶ ἔτσι. Βέβαια δέν θέλω νά τό σχολιάσω τώρα, γιατί θά φθάσουμε ἐκεῖ καὶ θά δοῦμε τό θέμα ἀπὸ κοντά· ἀλλά ἐδῶ –ἅς τό ποῦμε ἔτσι– ἔχουμε μιὰ ὑψηλὴ εἰρωνεία, πολὺ λεπτή... ὅτι νά, ὁ Ἀδάμ ἀναζήτησε τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία, καὶ ἔγινε σάν ἓνας ἀπὸ μᾶς, ἔγινε θεός!

Εἶναι ὁμως ἀπὸ τὴν ἀνάποδη πλευρά. Εἶναι αὐτό

23. *Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΖ', δ', PG 53, 138.*

24. *Γέν. 3, 22.*

25. Περισσότερα γιὰ κάποιους μυστηριώδεις Πληθυντικούς στὴν Γένεση, βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Β', Μάθημα 13ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2018, ὅπως καὶ Νικολάου Σωτηροπούλου, *Ἀντιχιλιαστικόν Ἐγχειρίδιον*, ἐκδ. Ὁ Σταυρός, Ἀθῆναι 1978, σσ. 27-30.

πού εἶπε ὁ Πιλάτος, βλέποντας τόν Ἰησοῦ Χριστό, πού ἐκείνη τήν ὥρα ἀντιπροσώπευε ὁλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα· «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος», νά ὁ ἄνθρωπος· πῶς; καθημαγμένος, καταματωμένος, καί μάλιστα ντυμένος μέ τήν *ψευδή πορφύρα*! δηλαδή μία καρικατούρα βασιλική, ἓνα ὑποκατάστατο, μία γελοιογραφία βασιλέως, μία κατάσταση πού δέν ἦταν αὐθεντική. Ἔτσι καταντᾷ ὁ ἄνθρωπος πού ζητᾷ τήν ἀπόλυτη ἐλευθερία.

Προσέξτε, παιδιά· δέν χρειάζονται παραδείγματα πρακτικά· εἴσαστε μεγάλα παιδιά, καί καταλαβαίνετε. Ἐάν λέτε στούς γονεῖς σας, ἐπί παραδείγματι, ἐγώ θά κάνω ὅ,τι θέλω, θά πάω ὅπου θέλω, θά γυρίσω ὅ,τι ὥρα ἐγώ θέλω στό σπίτι... ἂν θέλω θά πάω στό σχολεῖο ἢ ὅποια ὥρα θέλω θά φύγω ἀπό τό σχολεῖο, τότε οὔτε γράμματα θά μάθετε, οὔτε καλοί ἄνθρωποι θά γίνετε, οὔτε θά προκόψετε, ἀλλά θά ἐφαρμόσετε στόν ἑαυτό σας αὐτό τό «ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν» εἰρωνικά, ὅπως καί τό «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος», καθημαγμένοι, μέ κομμένα τά φτερά, ὅπως λέει καί ὁ Λαπαθιώτης σέ ἓνα ποίημά του... *Καί ἀφοῦ ξεκινήσαμε φουσκωμένοι σάν διάνοι, γυρίσαμε τό βράδυ μέ καταματωμένα τά φτερά!*²⁶

Λοιπόν, παιδιά, προσέξτε τά κηρύγματα τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας. Ζητήστε τήν ἐξαρτημένη ἀπό τόν Θεό ἐλευθερία... *ἐξαρτῶμαι ἀπό τόν Θεό!*

26. Βλ. Ναπολέοντος Λαπαθιώτη (1893-1943) *Ποιήματα, Οἱ νικημένοι τῆς ζωῆς*, ἐκδ. Μαλλιάρης, Ἀθήνα 2016: Ἐμεῖς, ἐμεῖς, τῆς ζωῆς οἱ νικημένοι / μέ τά βασιλεμένα ἰδανικά... / Κι ἐμεῖς, ἓνα πρωῒ, εἶχαμε κινήσει / μόλις ὁ κάμπος εἶχε κοκκινίσει / μέ μάτια πού τά φλόγιζε ἡ χαρά / κι ὅλοι γεροί καί ἀγέρωχοι σάν Κροῖσοι. Μά τά μεσάνυχτα εἶχαμε γυρίσει / μέ καταματωμένα τά φτερά...

«Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδάμ· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον.»²⁷ Τί βλέπουμε ἐδῶ; Ὁ διάλογος συνεχίζεται. Ἀδάμ, μήπως ἔφαγες ἀπὸ τὸν καρπὸ ἐκείνου τοῦ μοναδικοῦ δένδρου πού σᾶς εἶπα νά μὴ φᾶτε; Καί λέει ὁ Ἀδάμ: Ἡ γυναίκα πού μοῦ ἔδωσες νά εἶναι μαζί μου, συντροφίσατά μου, αὐτὴ μοῦ ἔδωσε καὶ ἔφαγα ἀπὸ τὸν καρπὸ ἐκείνου τοῦ δένδρου.

Ἐδῶ βλέπουμε τὸν Ἀδάμ νά ἔχει μιὰ δυνατότητα ἀπολογίας.

Βλέπετε; γίνεται διάλογος· ρωτᾷ ὁ Θεός, ἀπαντᾷ ὁ Ἀδάμ. Βλέπετε τὴν ὀρθὴ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας, τό νά μπορεῖς νά μιᾶς, νά δικαιολογεῖσαι, καί νά σέ ἀκούει ὁ Θεός! Μήπως δέν ξέρει ὁ Θεός ποιὸς εἶσαι, τί κάνεις; Καί ὅμως σέ ἀκούει ὅταν δικαιολογεῖσαι!

Ὅχι ὅπως συμβαίνει πολλές φορές στὰ ἀνθρώπινα δικαστήρια, ὅπου θά σοῦ ἔλεγαν: Δέν θέλουμε νά ἀκούσουμε τίποτα. Σέ ἀρπάζουμε καί σέ πηγαίνουμε ἢ στή φυλακὴ ἢ στήν ἐκτέλεση· δέν χρειαζόμαστε τὴν ἀπολογία σου! Αὐτὰ τὰ καμώματα μόνο οἱ ἄνθρωποι τὰ κάνουν. Καί μάλιστα κάποιοι ἄνθρωποι πού πολλές φορές φωνασκοῦν σάν τούς βατράχους περὶ ἐλευθερίας, αὐτοὶ εἶναι οἱ πιό στυγνοὶ θά λέγαμε δικτάτορες! Ἐκεῖνοι πού οἱ ἴδιοι εἶναι ἀνελεύθεροι, σκλάβοι τῶν παθῶν τους, σκλαβώνουν καί τούς ἄλλους ἀνθρώπους.

Εἶδατε τί κάνει ὁ Θεός; ἀνοίγει διάλογο. Τί ὠραῖο! Σήμερα μιᾶμε γιὰ διάλογο καί πάλι γιὰ διάλογο, κι ὅμως εἶναι φτιαχτό πράγμα. Νομίζουμε ὅτι μπορούμε νά λέμε τὴ γνώμη μας. Κατὰ πόσο λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν

27. Γέν. 3, 12.

ἡ γνώμη μας εἶναι ἄλλη παράγραφος. Καί ἂν ἀκόμη λαμβάνεται ὑπόψη ἡ γνώμη μας, εἶναι πολλές φορές γιὰ τὴν καταστροφή μας. Ὁ Θεός ὅμως ἀνοίγει διάλογο γιὰ τὴν ἐπανόρθωσή μας.

Καί τί εἶπε ὁ Ἀδάμ; Μήπως εἶπε *συγγνώμη, Κύριε, ἔπεσα, ἁμάρτησα*; Τίποτα ἀπ' αὐτά. Ἀλλά τί εἶπε;

Λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «*Ἐλεεινὰ τὰ ῥήματα, καὶ πολλοῦ τοῦ οἴκτου γέμοντα*». Ἐλεεινές κουβέντες καὶ γεμᾶτες ἀπὸ πολύ οἴκτο. Ἔ, βέβαια! ὅταν λές στόν Θεό ἡ γυναίκα πού μοῦ ἔδωσες, αὐτὴ μέ μπέρδεψε, τί ἄλλο εἶναι, παρὰ ἀναίδεια, ἀπουσία μετανοίας φυσικά καὶ λόγια ἐλεεινά καὶ τρισάθλια.

Τί ἀπολογήθηκε ὁ Ἀδάμ; Ἀκοῦστε πῶς τό λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀριστοτεχνικότατα: «*Οἶδα, φησίν, ἡμαρτηκώς, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, περὶ ἧς αὐτὸς εἶπας, Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, αὐτῇ μοι αἰτία τοῦ ὀλίσθου γέγονεν. Ἡ γυνὴ ἦν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ. Πότε γὰρ προσεδόκησα ταύτην τῇ αἰσχύνῃ με ταύτῃ περιβαλεῖν, τὴν διὰ τοῦτο δημιουργηθεῖσαν, ἵνα μοι τὴν παρ' ἑαυτῆς παραμυθίαν εἰσαγάγῃ;*»²⁸. Δηλαδή: Γνωρίζω, εἶπε ὁ Ἀδάμ, ὅτι ἔχω ἁμαρτήσῃ· ἀλλὰ ἡ γυναίκα πού μοῦ ἔδωσες νά ζῶ μαζί της, γιὰ τὴν ὁποία εἶπες ἅς κάνουμε σ' αὐτόν, τόν Ἀδάμ, βοηθό πού νά τοῦ μοιάζει, νά εἶναι καὶ αὐτὴ δηλαδή ἄνθρωπος, αὐτὴ στάθηκε ἡ αἰτία νά γλιστρήσω. Ἡ γυναίκα πού μοῦ ἔδωσες νά εἶναι μαζί μου. Γιατί δέν περίμενα ποτέ νά μέ περιβάλλει μέ τόση ντροπὴ ἐκείνη πού δημιουργήθηκε γι' αὐτόν τόν σκοπό, γιὰ νά μοῦ προσφέρει τὴν παρηγοριά της.

28. Ὁμιλίαι εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΖ', δ', PG 53, 139.

Αὐτά ἀπολογήθηκε ὁ Ἀδάμ, ὅπως τὰ πλαταίνει γλαφυρότατα ὁ ἱερός Χρυσόστομος, κατηγορώντας τόν Θεό ὅτι ἡ γυναίκα πού τοῦ ἔδωσε μαζί του, αὐτή τοῦ ἔδωσε νά φάει.

Καί ὁ φτωχός Ἀδάμ νομίζει ὅτι δικαιολογήθηκε, ἐπιρρίπτοντας τήν ὅλη εὐθύνη τόσο στή γυναίκα, τήν σύντροφό του, ὅσο καί στόν Θεό. Αὐτό εἶναι δεῖγμα μιᾶς φοβερῆς φιλαυτίας· τόσο φοβερῆς φιλαυτίας, ὥστε νά λέει κανεῖς ὅτι ὁ Ἀδάμ ἔδειξε ἐδῶ μία ἔλλειψη ὠριμότητος, καί λογικῆς καί συναισθηματικῆς, ἀπέναντι στή γυναίκα, τήν ὁποία τώρα ἐγκαταλείπει μόνο καί μόνο γιά νά σωθεῖ ἀπό τήν καταδίκη τοῦ Θεοῦ.

Ποιόν ἐγκαταλείπεις, Ἀδάμ; τήν γυναίκα, πού ἡ ἀπουσία της, ὅταν ἀκόμη ὁ Θεός δέν τήν εἶχε πλάσει, σοῦ εἶχε προκαλέσει μελαγχολία;... τότε πού εἶχες δεῖ νά ὑπάρχουν ὅλα τὰ ζῶα μέσα σέ μία κοινωνία, κι ἐσύ δέν εἶχες κοινωνία;... Ὁ Θεός ἀπό τό σῶμα σου, ἀπό τήν ὑπαρξή σου, ἀπό τὰ πλευρά σου, ἔπλασε ἕναν ἄνθρωπο ὅμοιο μ' ἐσένα, νά εἶναι συντροφιά σου· καί τώρα, μέ τόση εὐκολία, μέ τόση φιλαυτία, ἔρχεσαι καί ἐπιρρίπτεις τίς εὐθύνες σ' ἐκείνη, λέγοντας αὐτά πού εἶπες, μόνο καί μόνο γιά νά ἀπαλλαγεῖς ἀπό τήν καταδίκη τοῦ Θεοῦ;... Δηλαδή, ἐκείνη νά καταδικαστεῖ, καί ἐσύ νά σωθεῖς;...

Νά γιατί σᾶς εἶπα ὅτι ὑπῆρξε ἔλλειψη ὠριμότητος, λογικῆς καί συναισθηματικῆς.

Ὁ γάμος δυό ἀνθρώπων, παιδιά, ὀφείλει νά ἐδράζεται πάνω στήν ὠριμότητα τῆς ἀγάπης. Ἄν δέν ὑπάρχει ὠριμότητα ἀγάπης μέσα στόν γάμο, ὁ γάμος αὐτός

εἶναι ἀθεμελίωτος. Ὅταν ἕκαστος ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ,²⁹ ὅταν ὁ καθένας μέσα σὸν γάμο ζητᾷ τὰ δικά του, τότε λείπει ἡ ἀγάπη. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στήν Α΄ Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του, λέει «ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς»³⁰, ἡ ἀγάπη δέν γυρεύει τὰ δικά της. Βεβαίως! Συνεπῶς ἐδῶ ὁ Ἀδάμ ἔδειχνε ἀπουσία ἀγάπης, δηλαδή καθαρή φιλαυτία.

Ἀλλά ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι λόγοι πού ὁ Ἀδάμ εἶπε ἡ γυναῖκα πού μοῦ ἔδωσες, αὐτή φταίει, δέν φταίω ἐγώ.

Πρῶτα ὁ Θεός, ὅμως, θά συνεχίσουμε τήν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 20 Ἰανουαρίου 1985

29. Πρβλ. Α΄ Κορ. 10, 24.

30. Α΄ Κορ. 13, 5.